

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ขบวนการชาตินิยม เป็นขบวนการที่เกิดขึ้นในอาณานิคมหลายแห่งของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในช่วงระยะเวลาใกล้เคียงกัน (ประมาณกลางพุทธศตวรรษที่ 25) และแนวความคิดชาตินิยมก็เป็นแนวความคิดหลักของผู้นำทางการเมืองสมัยใหม่ รวมทั้งในกลุ่มผู้นำทางการเมืองไทยยุคหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 และผู้นำขบวนการต่อสู้เพื่อเอกราชของลาวในช่วงทศวรรษ 2480 ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายของการศึกษา ดังนั้น การทำความเข้าใจบทบาททางการเมืองของบุคคลกลุ่มนี้ จึงต้องพิจารณาการเกิดและพัฒนาการของขบวนการชาตินิยมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ควบคู่กันไปด้วย

แรงผลักดันอันสำคัญที่ส่งผลให้เกิดขบวนการชาตินิยมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ คือ การปกครองในระบอบอาณานิคมของจักรวรรดินิยมตะวันตก ชาวตะวันตกเข้ามายึดครองดินแดนต่างๆ ในภูมิภาคนี้ให้เป็นอาณานิคมของตนในช่วงพุทธศตวรรษที่ 24 เพื่อกุมอำนาจทางการเมืองและเศรษฐกิจการค้า เช่น การเข้ายึดครองดินแดนอินเดีย พม่า และมลายูของอังกฤษ อินเดียจีนของฝรั่งเศส และอินโดนีเซียของเนเธอร์แลนด์ เป็นต้น การปกครองของมหาอำนาจตะวันตกเหล่านี้ ส่งผลกระทบต่อคนพื้นเมืองในหลายๆ ด้าน เพราะต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงระบบการปกครอง **ระบบเศรษฐกิจ และวิถีชีวิตความเป็นอยู่จากที่เคยเป็นมา โดยเฉพาะเมื่อพบกับภารกิจข่มเหงความไม่ยุติธรรม การขาดอิสระเสรีภาพ ฯลฯ** ทำให้คนพื้นเมืองเกิดความไม่พอใจ จนกระทั่งนำไปสู่การเกิดขบวนการชาตินิยม และการต่อสู้เพื่อเรียกร้องเอกราช โดยมีกลุ่มผู้นำเป็นคนพื้นเมืองที่มีโอกาสได้รับการศึกษาสมัยใหม่ ซึ่งระบบการศึกษาสมัยใหม่นี้ คือการศึกษาแบบตะวันตกที่ประเทศเจ้าอาณานิคมนำมาเผยแพร่ ใช้แทนระบบการศึกษาดั้งเดิมของคนพื้นเมือง นอกจากนั้น ผู้นำคนพื้นเมืองกลุ่มนี้ยังได้มีโอกาสเรียนรู้เรื่องเกี่ยวกับสิทธิ เสรีภาพ และอิสรภาพของชาติ ผ่านการอ่านงานเขียนของนักคิดชาวตะวันตก และการเรียนรู้จากเหตุการณ์ทางการเมืองสำคัญๆ ที่เคยเกิดขึ้นแล้วในประเทศตะวันตกด้วย เช่น งานเขียนความเรียงเรื่อง เสรีภาพ (On Liberty) ของ จอห์น สจ๊วต มิลล์ (John Stuart Mill) การต่อสู้ทางรัฐธรรมนูญของอังกฤษ สงครามกบฏอิสรภาพของสหรัฐอเมริกา และการปฏิวัติฝรั่งเศส เป็นต้น¹ การเรียนรู้เรื่องราวเหล่านี้ เป็นแรงกระตุ้นสำคัญอย่างหนึ่งต่อการเกิดขบวนการชาตินิยมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

¹ ดี จี อี ฮอลล์, ประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เล่ม 2, แปลโดย คุณวรุณยุพา สนิทวงศ์ ณ อยุธยา และคณะ (กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2522), หน้า 879. แปลจากหนังสือเรื่อง A History of South-East Asia, ดูเพิ่มเติมได้จาก D.R. Sar Desai, Southeast Asia Past and Present, (Chiang Mai:

นอกจากปัญหาอันเกิดจากความไม่พอใจต่อการปกครองของประเทศเจ้าอาณานิคม และแรงกระตุ้นที่มาจากการศึกษาสมัยใหม่แล้ว เหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นในภูมิภาคเอเชียเอง เป็นแรงผลักดันอีกส่วนหนึ่งของการเกิดขบวนการชาตินิยมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น เหตุการณ์กบฏนักมวยในประเทศจีน ใน พ.ศ. 2442 ญี่ปุ่นรบชนะรัสเซียในสงครามแย่งสิทธิเหนือเกาหลี และแมนจูเรีย ใน พ.ศ. 2448 ซึ่งเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ที่ประเทศในทวีปเอเชียรบชนะประเทศที่มีอำนาจในทวีปยุโรป การปฏิวัติของจีน ใน พ.ศ. 2454 และการต่อสู้แบบอหิงสาต่อต้านการปกครองของอังกฤษในอินเดียช่วงสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง เป็นต้น เหตุการณ์เหล่านี้ก็กลายเป็นแรงผลักดันให้กลุ่มชาตินิยมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เกิดความหวังและความเชื่อมั่น ที่จะดำเนินการเรียกร้องเอกราชจากประเทศเจ้าอาณานิคมตะวันตกบ้าง²

แรงกระตุ้นสำคัญที่ก่อให้เกิดขบวนการชาตินิยมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อีกประการหนึ่งคือ ความภูมิใจในประวัติศาสตร์อันยาวนานของชาติตน เช่น พม่า เวียดนาม อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ ฯลฯ ล้วนเคยมีอาณาจักรที่เจริญรุ่งเรือง มีศาสนาและศิลปวัฒนธรรมอันเก่าแก่เป็นของตนเองทั้งสิ้น เมื่อต้องอยู่ภายใต้การปกครองของเจ้าอาณานิคม จึงกระทบต่อความรู้สึกภูมิใจในความยิ่งใหญ่ในอดีตของชาติตนอย่างมาก นอกจากนั้น ปัญหาจากการอพยพเข้ามาของคนต่างถิ่นในดินแดนของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น การเข้ามามีอำนาจทางเศรษฐกิจของชาวจีนเหนือคนพื้นเมือง การลงทุนทำการค้าของชาวอินเดียในอินโดนีเซียและในไทย ชาวอินเดียเข้ามาเป็นแรงงานผลิตยางในมลายูและในพม่า ยังเป็นอีกส่วนหนึ่งที่ทำให้คนพื้นเมืองไม่พอใจ เพราะคนจีนและคนอินเดียที่เข้ามา มีส่วนใหญ่มักจะมีความสามารถในด้านการค้ามากกว่าคนพื้นเมือง และสามารถสร้างความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจให้กับตนเองในดินแดนที่อพยพเข้ามาได้ ดังนั้น เมื่อคนพื้นเมืองเริ่มเห็นว่า ตนควรจะปกป้องผลประโยชน์ของชาติไว้ให้กับคนในชาติ จึงส่งเสริมการต่อต้านผู้อพยพเหล่านี้³ การกระตุ้นให้คนในชาติรักษาผลประโยชน์ของชาติตน ต่อต้านผู้ที่อพยพมาจากภูมิภาคอื่นนี้ ส่งผลให้ขบวนการชาตินิยมในดินแดนต่างๆ เข้มแข็งและขยายตัวมากยิ่งขึ้น

แม้ว่าสาเหตุหลักของการเกิดขบวนการชาตินิยมในดินแดนต่างๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จะคล้ายคลึงกัน และเริ่มขึ้นในระยะเวลาที่ใกล้เคียงกัน แต่การก่อตัวและการพัฒนาของขบวนการชาตินิยมในแต่ละแห่งก็มีรายละเอียดที่แตกต่างกันไป ไม่ว่าจะเป็นความแตกต่างทางด้านอุดม

Silkworm Books, 1997), p.147; J.M. Pluvier, *South-East Asia from Colonialism to Independence*, (New York: Oxford University Press, 1977), p.76 และ Joginder Singh Jessy, *History of South-East Asia (1824-1965)*, (Kedah: Penerbitan Darulaman, 1985), p.389.

² Joginder Singh Jessy, op. cit., pp.389-390., ดูเพิ่มเติมได้จาก D.G.E. Hall, op. cit., p.767; D.R. Sar Desai, op. cit., p. 148 และ J.M. Pluvier, op. cit., p.76.

³ Joginder Singh Jessy, op. cit., p.390.

หมาย แนวทางการต่อสู้ หรือระยะเวลาในการดำเนินงานก็ตาม บางขบวนการอาจมีลักษณะค่อยเป็นค่อยไป แต่บางขบวนการต้องการปฏิวัติเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว⁴ เช่น ในฟิลิปปินส์ มีการตั้งองค์กรที่มีจุดมุ่งหมายต่อสู้เพื่อเอกราชขึ้น เมื่อวันที่ 3 กรกฎาคม 2435 ชื่อ “ลิกา ฟิลิปปินา” (The Liga Filipina) ผู้นำขององค์กรนี้ เป็นนักศึกษาที่ได้มีโอกาสไปศึกษาต่อในประเทศตะวันตก ชื่อ นายโฮเซ ริซาล (Jose Rizal) เป็นองค์กรที่ไม่นิยมความรุนแรง เน้นส่งเสริมการศึกษาและการเกษตร แต่ทางสเปนจับกุมตัวผู้นำได้หลังจากตั้งองค์กรไม่นาน นอกจากนั้นยังมีองค์กร ชื่อ “คาทิพูนัน” (Katipunan) มีวัตถุประสงค์เพื่อรวมชาติโดยปราศจากการกีดกันทางสังคม และยุติการปกครองของสเปนในฟิลิปปินส์ โดยพร้อมใช้กำลังรุนแรงในการต่อสู้หากจำเป็น⁵ ต่อมาจึงมีองค์กรอื่นๆ ตั้งขึ้นมาอีก จนกระทั่งสหรัฐอเมริกาเข้ามายึดครองฟิลิปปินส์แทนสเปน ในปี พ.ศ. 2441 รูปแบบการปกครองของสหรัฐอเมริกามีความแตกต่างหลายอย่างจากการปกครองของสเปน เช่น การให้ชาวฟิลิปปินส์มีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น ให้เสรีภาพแก่สื่อมวลชนและสภาผู้แทนราษฎร รับรองว่าจะปกป้องวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวฟิลิปปินส์อย่างเต็มที่ เป็นต้น ดังนั้น ในช่วงที่สหรัฐอเมริกาปกครองนี้ ทำให้กลุ่มชาตินิยมฟิลิปปินส์รุ่นใหม่ ที่ส่วนใหญ่เป็นผู้มีการศึกษาดี ไม่ได้รับความกดดันมากนัก และเลือกใช้วิธีการผลักดันให้ฟิลิปปินส์ได้รับเอกราชโดยสันติวิธี⁶

ขบวนการชาตินิยมอินโดนีเซียเริ่มขึ้นจากอิทธิพลของระบบการศึกษาสมัยใหม่ ที่ทำให้คนพื้นเมืองมีความรู้ ตื่นตัวที่จะรักษาขนบธรรมเนียมดั้งเดิมของตนเอง และตระหนักถึงการตกเป็นชนชั้นสองในดินแดนของตนเอง จึงเริ่มมีองค์กรชาตินิยมต่อต้านการปกครองของเนเธอร์แลนด์ขึ้น แม้ในช่วงแรกๆ จะยังไม่มีบทบาททางการเมืองที่ชัดเจนนัก องค์กรแรกที่ประกอบด้วยกลุ่มคนขนาดใหญ่ซึ่งเข้าไปเกี่ยวข้องกับการเมืองและเศรษฐกิจของประเทศ คือกลุ่มองค์กรอิสลาม ชื่อ “สะเรกัตอิสลาม” (Sarekat Islam) หรือ (Islamic Association) ตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2455 มีจุดมุ่งหมายเน้นด้านพัฒนาเศรษฐกิจ ต่อต้านคนจีน มีกิจกรรมเพื่อปกป้องการค้าของชาวอินโดนีเซียจากคนจีน และปกป้องศาสนาอิสลามจากความพยายามเผยแพร่คริสต์ศาสนาของพวกเขาในชานันารี ในปี พ.ศ. 2462 มีสมาชิกเข้าร่วมถึงประมาณ 2 พันคน ต่อมาเมื่อกลุ่มสังคมนิยมหัวรุนแรงตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2457 ต้องการล้มล้างการปกครองของเนเธอร์แลนด์ และให้อินโดนีเซียเป็นรัฐสังคมนิยม ภายหลังจึงพัฒนาเป็นพรรคคอมมิวนิสต์ในปี พ.ศ. 2463 มีจุดมุ่งหมายหลักคือ การต่อสู้เพื่อเอกราช นอกจาก

⁴ ดี จี อี ฮอลส์, อ้างแล้ว, หน้า 881.

⁵ D.R. Sar Desai, op. cit., pp.151-154, ดูเพิ่มเติมได้จาก J.M. Pluvier, op. cit., p.83, และ Paul Kratoska and Ben Batson, “Nationalism and Modernist Reform,” in *The Cambridge History of Southeast Asia Vol.2 Part 2 From C.1800 to the 1930s*, ed. Nicholas Tarling, (Cambridge: Cambridge University Press, 1992), p.255.

⁶ D.R. Sar Desai, op. cit., pp.158-160.

นั้น ยังมีองค์กรชาตินิยมอีกกลุ่มหนึ่ง ซึ่งมีผู้นำคือ นายซูการ์โน (Sukarno) ตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2464 ชื่อ “ทามัน ซิสวา” (Taman Siswa) หรือ (garden of pupils) จุดมุ่งหมายขององค์กรนี้คือการให้การศึกษแก่เยาวชน เพื่อเข้าร่วมในขบวนการชาตินิยมต่อไป⁷

ขบวนการชาตินิยมในพม่าเกิดจากสาเหตุสำคัญคือ การที่อังกฤษนำพม่าไปผนวกกับจักรวรรดิอินเดียในปี พ.ศ. 2395 เพื่อความสะดวกในการปกครอง เพราะข้าหลวงใหญ่อังกฤษในอินเดียก็เป็นผู้วางแผนและดำเนินงานเพื่อให้ได้ชัยชนะเหนือพม่ามาก่อน⁸ อังกฤษยึดครองดินแดนพม่าทั้งหมดได้ในปี พ.ศ. 2429 แม้ว่าจะพบกับปัญหาการจลาจลของกองทัพพม่าที่ไม่ยอมแพ้ แต่เมื่อทหารพม่าสู้ไม่ได้แล้ว จึงหนีไปตั้งหน่วยรบแบบจรยุทธ์ในเขตป่า รัฐบาลอังกฤษจัดการปกครองเศรษฐกิจ และการศาลใหม่ แทนที่ระบบดั้งเดิมของพม่า ล้มเลิกระบอบกษัตริย์ และไม่มีนโยบายส่งเสริมพุทธศาสนา ทั้งสองเรื่องหลังนี้กระทบกระเทือนจิตใจของคนพื้นเมืองชาวพม่าเป็นอย่างมาก นอกจากนั้น อังกฤษยังหาผลประโยชน์จากผลผลิตและแรงงานของชาวพม่า เพื่อชาวอินเดียและชาวอังกฤษเอง ไม่ค่อยให้ออกาสชาวพม่าทำงานในระบบราชการ หันมาใช้คนอินเดียหรือชนกลุ่มน้อยในพม่ามากกว่า โดยเฉพาะชาวกะเหรี่ยงที่นับถือศาสนาคริสต์ การกระทำเหล่านี้ ทำให้คนพื้นเมืองรู้สึกว่ อังกฤษทำลายความรู้สึกภาคภูมิใจในประวัติศาสตร์อันยิ่งใหญ่และรุ่งเรืองของอาณาจักรพม่าในอดีต ส่งผลให้เกิดการต่อต้านการปกครองของอังกฤษขึ้น

ขบวนการชาตินิยมของพม่าเริ่มจากการเคลื่อนไหวขององค์กร “สงฆ์หนุ่ม” (Young Men’s Buddhist Association) หรือ (YMBA) ตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2449 และองค์กรศาสนาพุทธที่นำโดยนักศึกษาซึ่งได้รับการศึกษาสมัยใหม่ องค์กรสงฆ์ที่มีบทบาท เช่น องค์กร “สงฆ์สามัคคี” ตั้งในปี พ.ศ. 2465 เป็นขบวนการชาตินิยมที่มีระเบียบแบบแผน และมีสมาชิกจำนวนมาก เคลื่อนไหวด้วยการไม่ให้ความร่วมมือกับการปกครองของอังกฤษ ไม่เสียภาษี เป็นต้น⁹ นอกจากนั้นยังมี “สมาคมเชื้อชาติของเรา” (Dobama Asiayone) ตั้งขึ้นช่วงทศวรรษ 2470 มีวิธีการต่อต้านคล้ายกับขบวนการสงฆ์ ต่อมาเกิดการจลาจลของชาวนาและนักศึกษาขึ้นหลายครั้งในพม่า จนกระทั่งในช่วงทศวรรษ 2480 มีพรรคการเมืองชาตินิยมหลายพรรคเกิดขึ้น ที่สำคัญคือ พรรคซินเยทา (Sinyetha Party) นำโดย ดร.บา มอว์ (Dr. Ba Maw) เป็นต้น พรรคเหล่านี้โดยส่วนใหญ่จะประกอบด้วยนักศึกษา ครู และปัญญาชน ซึ่งมีจุดมุ่งหมายในการต่อสู้เพื่อให้พม่าได้รับเอกราชและสนับสนุนพุทธศาสนา¹⁰

⁷ Ibid., pp.170-171.

⁸ ดี จี อี ฮอลล์, อ้างแล้ว, หน้า 882.

⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 886.

¹⁰ D.R. Sar Desai, op. cit., pp.177-179.

ชาตินิยมในเวียดนาม เริ่มจากการที่ฝรั่งเศสจัดระบบการศึกษาสมัยใหม่แทนที่ระบบเก่าในเวียดนาม โดยเฉพาะการตั้งมหาวิทยาลัยที่ฮานอย ในปี พ.ศ. 2450 ซึ่งต่อมาที่นี่ได้กลายเป็นแหล่งกำเนิดของกลุ่มชาตินิยมสมัยใหม่ นักศึกษาเหล่านี้มีโอกาสศึกษางานเขียนของนักคิดชาวตะวันตก โดยเฉพาะนักคิดชาวฝรั่งเศส เช่น มองเตสกีเอ (Montesquieu) รูซโซ (Jean-Jacques Rousseau) ฯลฯ ทำให้พวกเขาเกิดความคับแค้นใจที่ได้เรียนรู้เรื่องสิทธิเสรีภาพ และความเสมอภาคจากงานเขียน แต่สิ่งเหล่านี้ไม่เคยปรากฏในเวียดนามภายใต้การปกครองของฝรั่งเศสเลย¹¹ นอกจากนั้น ชัยชนะเหนือรัสเซียของญี่ปุ่นยิ่งทำให้ชาตินิยมเวียดนามตื่นตัวมากยิ่งขึ้น แม้ว่าฝรั่งเศสจะพยายามควบคุมสถานการณ์ด้วยการปราบปราม จับกุมผู้ที่ต่อต้าน และปิดมหาวิทยาลัยฮานอยชั่วคราวก็ตาม มีเยาวชนเวียดนามหลายคนเดินทางไปศึกษาในประเทศจีนช่วงหลังการปฏิวัติของจีน ปี พ.ศ. 2454 ต่อมาในปี พ.ศ. 2456 พวกเขาพร้อมกันตั้งสมาคมและก่อการจลาจลขนาดเล็กขึ้น ที่ตั้งเกี๋ยและโคชินจีน ต่อมาตั้งแต่ช่วงทศวรรษ 2460 เกิดองค์กรใต้ดินลับขึ้นอีกหลายกลุ่ม เช่น พรรครัฐธรรมนูญ ตั้งในปี พ.ศ. 2466 พรรคปฏิวัติเยาวชนเวียดนามกลาง ตั้งในปี พ.ศ. 2468 พรรคตั้งเกี๋ย หรือพรรคชาติเวียดนาม ตั้งในปี พ.ศ. 2470 และในปีเดียวกันนี้ มีการตั้งพรรคชาตินิยมเวียดนาม (Viet Nam Quoc Dan Dang: VNQDD) ซึ่งมีแม่แบบมาจากจีน พรรคชาตินิยมเวียดนามนี้ ได้กลายมาเป็นขบวนการต่อสู้เพื่อเอกราชที่เข้มแข็งที่สุดขบวนการหนึ่งของเวียดนาม ผู้นำของพรรคคือ เหงียน ไอ คว็อก (Nguyen Ai Quoc) หรือที่รู้จักกันในนาม โฮจิมินห์ (Ho Chi Minh) ขบวนการนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อต่อต้านการปกครองของฝรั่งเศส โดยก่อการจลาจลหลายครั้ง แต่ก็ถูกฝรั่งเศสปราบปราม ต่อมาพรรคนี้จึงเปลี่ยนชื่อมาเป็น พรรคคอมมิวนิสต์เวียดนาม และเป็น พรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนในปี พ.ศ. 2473¹²

อาณานิคมบางแห่งในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น มลายู กัมพูชา และลาว เจ้าอาณานิคมยังคงรักษาระบบการปกครองที่มีกษัตริย์ไว้ แต่จะควบคุมดูแลการปกครองทั้งหมดอีกชั้นหนึ่ง จึงไม่กระทบกระเทือนต่อความรู้สึกของคนพื้นเมืองรุนแรงนัก นอกจากนั้น คนพื้นเมืองทั่วไปไม่ค่อยมีโอกาสได้รับการศึกษาชั้นสูง มีเพียงพระราชวงศ์หรือผู้ที่มาจากครอบครัวขุนนางชั้นสูงเท่านั้น ที่ได้เดินทางไปศึกษาในประเทศตะวันตก ไม่ปรากฏว่ามีการตั้งสถาบันการศึกษาชั้นสูงขึ้นในอาณานิคมทั้งสามนี้ จนกระทั่งหลังสงครามโลกครั้งที่สอง ดังนั้น ขบวนการชาตินิยมในอาณานิคมเหล่านี้จึงเริ่มขึ้นช้ากว่าในดินแดนอื่นๆ ที่กล่าวมาข้างต้น แม้ว่าคนพื้นเมืองจะรู้สึกว่าเป็นประเทศเจ้าอาณานิคมเอาเปรียบ และหาผลประโยชน์ใส่ตน เช่น การใช้แรงงาน การเก็บภาษี แต่ความรู้สึก

¹¹ ดี จี อี ฮอลล์, อ้างแล้ว, หน้า 915.

¹² เรื่องเดียวกัน, หน้า 918, ดูเพิ่มเติมได้จาก J.M. Pluvier, op. cit., p.88; Joginder Singh Jessy, op. cit., p.402 และ D.R. Sar Desai, op. cit., pp.189-191.

กคคันหรือไม่พอใจยังไม่ถึงขั้นรุนแรง จนกระทั่งการก่อตัวของขบวนการชาตินิยมได้เริ่มขึ้น เมื่อคนพื้นเมืองชั้นสูงที่ได้มีโอกาสศึกษาในตะวันตกกลับมาเข้ารับราชการในดินแดนตน แต่ไม่ได้มีอำนาจที่แท้จริง เพราะต้องอยู่ภายใต้การควบคุมของเจ้าหน้าที่ประเทศเจ้าอาณานิคม นอกจากนั้นเจ้าอาณานิคมยังนำคนจากต่างถิ่นเข้ามารับราชการแทนคนพื้นเมืองด้วย เช่น ฝรั่งเศสนำคนเวียตนามเข้ามาในกัมพูชาและลาว เป็นต้น จึงยิ่งเพิ่มความไม่พอใจให้กับคนพื้นเมืองชั้นสูง แม้ว่าจะยังไม่ก่อให้เกิดขบวนการชาตินิยมสมัยใหม่ที่เข้มแข็งใดๆ ก่อนช่วงสงครามโลกครั้งที่สอง¹³

เฉพาะในกรณีของมลายู ระบบอาณานิคมของอังกฤษสามารถปรับให้เข้ากับสังคมดั้งเดิมของมลายูได้ และไม่มีปัญหาการนำดินแดนไปผนวกรวมกับดินแดนอื่น อย่างที่อังกฤษนำพม่าไปรวมกับอินเดีย อังกฤษยังคงให้คนมลายูทำงานในระบบราชการ ความกลัวว่าคนจีนและอินเดียที่อพยพเข้ามาจะมามีอำนาจเหนือคนพื้นเมือง ทำให้คนพื้นเมืองเห็นว่าระบบอาณานิคมของอังกฤษนี่เป็นการประกันความมั่นคงของพวกเขา จึงไม่ต่อต้านการปกครองของอังกฤษเท่าใดนัก¹⁴

สรุปแล้ว ขบวนการชาตินิยมที่เกิดขึ้นในหลายดินแดนในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีสาเหตุสำคัญหลายประการ เช่น ความไม่พอใจจากการเข้ามาปกครองของเจ้าอาณานิคม การทำลายระบบการปกครองและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนพื้นเมือง การขาดสิทธิเสรีภาพ การไม่ได้รับความยุติธรรมในด้านต่างๆ การได้รับการศึกษาสมัยใหม่ที่ทำให้คนพื้นเมือง โดยเฉพาะกลุ่มชนชั้นสูงมีความรู้ความสามารถมากขึ้น แต่ไม่ได้รับโอกาสในการปกครองดินแดนของตนเอง ตัวอย่างการดำเนินการของขบวนการชาตินิยม และการต่อสู้เพื่อเอกราชของบางประเทศในตะวันตกและเอเชียที่เกิดขึ้น รวมทั้งปัญหาอันเกิดจากผู้อพยพจากดินแดนอื่นเข้ามามีอำนาจทางเศรษฐกิจและการเมืองมากกว่าคนพื้นเมือง ส่งผลให้เกิดแนวคิดและขบวนการชาตินิยมขึ้นในหลายดินแดนของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ แม้ว่าในแต่ละกรณีจะมีความแตกต่างในรายละเอียดอยู่บ้าง เช่นกรณีของประเทศไทย ที่แม้ว่าจะไม่ตกเป็นอาณานิคมของชาติมหาอำนาจตะวันตก แต่ก็ได้เกิดแนวความคิดชาตินิยมขึ้น และกลายเป็นแนวคิดสำคัญเบื้องหลังการดำเนินการของรัฐบาลและผู้นำทางการเมืองไทยในหลายๆ ด้าน รวมทั้งการให้ความช่วยเหลือขบวนการชาตินิยมต่อสู้เพื่อเอกราชของลาว ซึ่งเป็นส่วนสำคัญเรื่องหนึ่งของการศึกษาในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ด้วย

เมื่อพิจารณาให้ลึกซึ้งถึงการเกิดขบวนการชาตินิยมของลาวพบว่า มีส่วนคล้ายกับการเกิดขบวนการชาตินิยมอื่นๆ ในอาณานิคมของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เพราะต้นเหตุสำคัญคือการที่ลาวต้องตกเป็นอาณานิคมของฝรั่งเศส การตัดสิทธิยึดครองลาวเป็นอาณานิคมของฝรั่งเศส นั้น มีสาเหตุมาจากทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกของฝรั่งเศส ปัจจัยภายใน คือ รัฐบาลฝรั่งเศส

¹³ D.R. Sar Desai, op. cit., p.196.

¹⁴ J.M. Pluvier, op. cit., p.89.

ต้องการหันเหความสนใจของประชาชนของตน จากการปราชัยของฝรั่งเศสในสงครามกับปรัสเซีย (พ.ศ. 2414) รัฐบาลฝรั่งเศสจึงสนับสนุนและส่งเสริมให้ชาวฝรั่งเศสจากองค์การศาสนาและสมาคม ภูมิศาสตร์ มาดำเนินนโยบายแสวงหาอาณานิคม ส่วนปัจจัยภายนอก คือ ความสำคัญของดินแดน ลาว ทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และการทหาร เนื่องจากฝรั่งเศสเห็นว่าแม่น้ำโขงที่ไหลผ่านลาว นั้น เป็นพรมแดนธรรมชาติที่ดีสำหรับดินแดนอินโดจีนฝรั่งเศส ดินแดนลาวจะเป็นแหล่งทรัพยากร ของฝรั่งเศส และเป็นแหล่งรายได้จากการเก็บภาษีเพื่อนำไปใช้บริหารงานการปกครองในอาณานิคม นอกจากนี้ หากได้ลาวเป็นอาณานิคม ก็จะเป็นการเพิ่มพูนชัยชนะในการแข่งขันล่าอาณานิคมกับประเทศอังกฤษอีกด้วย¹⁵

ฝรั่งเศสหาข้ออ้างในการยึดครองลาว โดยถือโอกาสนำทหารฝรั่งเศสเข้าปราบปรามจีนฮ่อที่ รุกรานแคว้นสิบสองจุไท แล้วอ้างสิทธิเหนือดินแดนสิบสองจุไท ซึ่งประเทศไทยต้องยอมรับการ อ้างสิทธินี้ใน พ.ศ. 2431 หลังจากนั้น ฝรั่งเศสสำรวจดินแดนลาวมากขึ้น มีนายออกุส ปาวิ (Auguste Pavie) เป็นผู้นำคณะสำรวจ โดยใช้วิธีการผูกใจชาวพื้นเมืองควบคุมไปด้วยอย่างได้ผล ในช่วงนี้มีการ กระทบกระทั่งทางทหารกันอยู่เสมอระหว่างอินโดจีนฝรั่งเศสกับไทย ถือเป็นการท้าทายเอกราช ของไทยอย่างมาก จนกระทั่งเกิดวิกฤตการณ์ ร.ศ.112 หรือ วิกฤตการณ์ปากน้ำ ในเดือนกรกฎาคม 2436 ที่ฝรั่งเศสส่งเรือรบ 2 ลำ เข้ามาปิดปากอ่าวไทย และเกิดการยิงปะทะกันขึ้น ฝรั่งเศสยื่นคำขาด ต่อไทย โดยมีเนื้อหาสำคัญคือ ไทยต้องเพิกถอนสิทธิเหนือดินแดนลาวฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง และเกาะ ต่างๆ รวมทั้งภาคเหนือของลาวจนถึงพรมแดนกัมพูชา รื้อถอนค่าน้ำทั้งหลายบนฝั่งซ้ายของแม่น้ำ โขงให้เสร็จสิ้นภายในหนึ่งเดือน รัฐบาลไทยต้องลงโทษเจ้าหน้าที่ของไทย และชดใช้ค่าเสียหายให้ ฝรั่งเศสเป็นจำนวนเงิน 2 ล้านฟรังก์ โดยต้องวางเงินประกันไว้ 3 ล้านฟรังก์ก่อน¹⁶ ไทยยังไม่ยอมรับ คำขาดของฝรั่งเศสโดยทันทีเพราะหวังพึ่งความช่วยเหลือจากอังกฤษ แต่เมื่ออังกฤษปฏิเสธที่จะ เกี่ยวข้อง ไทยจึงรับคำขาดของฝรั่งเศสในวันที่ 20 กรกฎาคม 2436 ในทางวาจา และมอบพระ ราชสาสน์ให้ทางฝรั่งเศสเมื่อวันที่ 29 กรกฎาคม ปีเดียวกัน ในท้ายที่สุด ไทยต้องลงนามในสนธิ สัญญากับฝรั่งเศส ในวันที่ 3 ตุลาคม 2436 โดยมีสาระสำคัญดังนี้

1. รัฐบาลไทยสละสิทธิทั้งหมดในดินแดนบนฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขง และเกาะต่างๆ ใน แม่น้ำนั้นด้วย
2. ห้ามรัฐบาลไทยส่งเรือรบเข้าไปในทะเลสาบ ในแม่น้ำโขงและในลำน้ำที่แยกมา

¹⁵ Martin Stuart-Fox, *A History of Laos*, (Cambridge: Cambridge University Press, 1997), p.20.

¹⁶ คิดเป็นเงินไทยเท่ากับ 1,605,235 บาท 02 อัฐ, ข้อมูลจาก สุวิทย์ พิภขาว, “ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับฝรั่งเศส ร.ศ. 112-126,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2518), หน้า 48.

3. ห้ามรัฐบาลไทยสร้างด่านหรือค่ายทหารในเมืองพระตะบองและเสียมราฐ ภายในรัศมี 25 กิโลเมตรบนฝั่งขวาของแม่น้ำโขง และให้เขต 25 กิโลเมตรนี้เป็นเขตปลอดทหาร

4. ฝรั่งเศสสงวนสิทธิที่จะตั้งสถานกงสุล ณ ที่ใดก็ได้ โดยเฉพาะที่น่านและที่โคราช¹⁷

การลงนามในสัญญาครั้งนี้จึงเท่ากับว่า ไทยต้องยอม “เสียดินแดน” ลาวฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงให้กับฝรั่งเศส และยังต้องลงนามในอนุสัญญา ที่จะให้ฝรั่งเศสยึดเมืองจันทบุรีไว้เป็นประกัน จนกว่าไทยจะปฏิบัติตามสนธิสัญญาโดยครบถ้วนอีกด้วย จนกระทั่งช่วงปี พ.ศ. 2439 อังกฤษและฝรั่งเศสทำการตกลงกัน ให้ดินแดนลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาของไทย มีฐานะเป็น “รัฐกันชน” (Buffer State) กันระหว่างดินแดนบริติชอินเดียของอังกฤษกับอินโดจีนฝรั่งเศส เพื่อกันการกระทบกระทั่งกันระหว่างสองประเทศ¹⁸

เมื่อฝรั่งเศสยึดครองดินแดนลาวเป็นอาณานิคมแล้ว ฝรั่งเศสได้สร้างปัญหาหลายอย่างให้กับคนพื้นเมืองของลาว เช่น ปัญหาจากการเก็บภาษีในอัตราสูง ปัญหาคนเวียตนามอพยพเข้ามาในลาว ปัญหาการขาดอิสระและเสรีภาพของคนลาว เป็นต้น ปัญหาต่างๆ เหล่านี้เป็นแรงผลักดันให้เกิดความไม่พอใจในหมู่คนพื้นเมืองลาว แต่การก่อตัวของขบวนการชาตินิยมสมัยใหม่ของลาวยังไม่เกิดขึ้นจนกระทั่งช่วงต้นทศวรรษ 2480 เนื่องจากฝรั่งเศสไม่สนใจให้การศึกษาสมัยใหม่แก่คนลาวเท่าใดนัก มีเพียงกลุ่มชนชั้นนำลาวเท่านั้นที่มีโอกาสได้รับการศึกษาแบบตะวันตกจากโรงเรียนที่ฝรั่งเศสตั้งขึ้นในเวียตนาม ในที่สุด ชนชั้นนำลาวกลุ่มนี้จึงได้รวมตัวกันจัดตั้งขบวนการชาตินิยมต่อสู้เพื่อเอกราชลาวขึ้น โดยใช้ชื่อขบวนการว่า “คณะกู้อิสรภาพลาว” พยายามก่อการต่อต้านการปกครองของฝรั่งเศสในช่วงต้นปี พ.ศ. 2483 แต่จากการที่ยังไม่สามารถรวบรวมสมาชิกได้เพียงพอและความไม่พร้อมในด้านต่างๆ ทำให้ความพยายามก่อการครั้งนี้ล้มเหลว และต้องอพยพหนีมาอาศัยอยู่ในประเทศไทยในปีเดียวกัน

เมื่อฝรั่งเศสติดพันการรบกับกองทัพเยอรมนีในทวีปยุโรป ในช่วงสงครามโลกครั้งที่สอง ฝรั่งเศสเริ่มกังวลต่อความมั่นคงปลอดภัยของอาณานิคมอินโดจีน จึงติดต่อขอเจรจาทำสัญญาไม่รุกรานกันและกันกับรัฐบาลไทย (สมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรีครั้งที่ 1 ปี พ.ศ. 2481-2487) เพื่อแลกกับการกำหนดเขตแดนระหว่างไทยกับอินโดจีนฝรั่งเศสใหม่ แต่การตกลงทำสัญญาครั้งนี้ไม่ประสบความสำเร็จ เนื่องจากมีการเปลี่ยนรัฐบาลชุดใหม่ในประเทศฝรั่งเศสเป็นรัฐบาลวิชี (Vichy Government) ซึ่งอยู่ภายใต้การควบคุมของเยอรมนี รัฐบาลฝรั่งเศสชุดนี้จึงไม่มีความจำเป็น ที่จะต้องยอมเจรจาตามเงื่อนไขเดิมอันเป็นประโยชน์แก่ฝ่ายไทย ทำให้รัฐบาลไทยต้องดำเนินการในด้านอื่นๆ ประกอบด้วย เช่น การใช้นโยบายชาตินิยม รณรงค์ให้คนไทยร่วมกับรัฐบาล

¹⁷ เพ็ญศรี คุ้ม, การต่างประเทศกับเอกราชและอธิปไตยของไทย, (กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน, 2542) หน้า 75.

¹⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 77, ดูเพิ่มเติมได้จาก Martin Stuart-Fox, op. cit., pp.20-26.

“เรียกร่องดินแดนคืน” ดินแดนดังกล่าวได้แก่ มโนไพร จำปาศักดิ์ และหลวงพระบางฝั่งขวาของแม่น้ำโขง ซึ่งตกเป็นของฝรั่งเศสในปี พ.ศ. 2446 และที่สำคัญคือการประกาศชักชวนให้กลุ่มชาตินิยมลาวเข้าร่วมมือกับไทย ดังนั้น คณะก๊อติสราพลาว และกลุ่มนักชาตินิยมลาวบางส่วน จึงเดินทางมาเข้าร่วมกับรัฐบาลไทย โดยหวังว่าจะได้รับความช่วยเหลือจากไทยในการต่อต้านฝรั่งเศสในดินแดนลาวเป็นการตอบแทน หลังจากนั้น เมื่อญี่ปุ่นบุกดินแดนต่างๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในช่วงปี พ.ศ. 2484 จึงมีการร่วมมือกันระหว่างขบวนการชาตินิยมไทยและขบวนการชาตินิยมลาวเกิดขึ้น และนำไปสู่ความสัมพันธ์ของผู้นำทางการเมืองไทย ต่อขบวนการต่อสู้เพื่อเอกราชลาวในช่วงต่อมา ทั้งการให้ความช่วยเหลือสนับสนุนการต่อสู้เพื่อเอกราชลาวในด้านต่างๆ อย่างเต็มที่ และการตัดขาดความสัมพันธ์เพื่อยุติบทบาททั้งหมด

ประเด็นที่น่าสนใจของการศึกษาในครั้งนี้ คือ ความเปลี่ยนแปลงบทบาทของรัฐบาลและผู้นำทางการเมืองไทยในแต่ละยุคสมัย ต่อขบวนการต่อสู้เพื่อเอกราชลาว ในช่วงระหว่าง พ.ศ. 2483-2492 ที่ขึ้นอยู่กับทั้งจากสถานการณ์การเมืองภายในของไทย และสถานการณ์ของโลกภายนอก โดยมีบริบทปลีกย่อยอีกหลายเรื่อง เช่น ความใกล้ชิดระหว่างคนไทยกับคนลาวตามสภาพภูมิศาสตร์ และวัฒนธรรม ความสัมพันธ์ส่วนตัวระหว่างผู้นำทางการเมืองไทยกับชนชั้นนำลาว เป็นต้น ซึ่งบทบาทของไทยต่อขบวนการต่อสู้เพื่อเอกราชลาวในช่วงเวลาที่ศึกษานี้ มีความเปลี่ยนแปลงอย่างมาก แม้ว่าจะเป็นช่วงเวลาแค่เพียงประมาณ 10 ปีเท่านั้น

จากการศึกษางานวิจัยก่อนหน้า ไม่พบว่ามิงงานวิจัยที่ศึกษาโดยตรงเกี่ยวกับหัวข้อเรื่องที่ต้องการศึกษา มีเพียงงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและให้ข้อมูลที่ที่น่าสนใจ เช่น สุทินค์ มั่งไธสง, **ขบวนการกู้ชาติลาว: ศึกษากรณี “ลาวอิสระ” ในระหว่าง ค.ศ. 1945-1949 (2539)** และอุดร วงษ์ทับทิม, **ปริทัศน์มยงค์ กับขบวนการกู้เอกราชในลาว (2543)** เป็นต้น งานวิจัยทั้งสองเรื่องนี้ มีความน่าสนใจในแง่การใช้ข้อมูลจากหนังสือภาษาลาวประกอบการวิจัย แต่ส่วนเนื้อหาในเรื่องของบทบาทของรัฐบาลหรือผู้นำทางการเมืองไทยที่มีต่อลาวนั้นยังไม่ชัดเจน นอกจากนี้ ยังมีกลุ่มงานวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวกับเรื่องแนวคิด และบทบาทของผู้นำทางการเมืองไทยภาคอีสานอีกหลายเล่ม เช่น พิรยา คุ้มณะศิริ, **แนวคิดและบทบาททางการเมืองของทองอินทร์ ภูริพัฒน์ (2533)**; อติเรก บุญคง, **บทบาทของขบวนการเสรีไทยสายอีสาน และบทบาททางการเมืองของสมาชิก หลังสงครามโลกครั้งที่สอง พ.ศ. 2484-2495 (2536)**; ประสพ วงศ์หนองหว้า, **บทบาทของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดร้อยเอ็ด กับการพัฒนาสู่ระบอบการเมือง พ.ศ. 2480-2529 (2537)**; สุวัฒน์ชัย แสนราช, **แนวคิดและบทบาททางการเมืองของนายถวิล อุดล สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดร้อยเอ็ด พ.ศ. 2480-2492 (2541)**; ธีรวัชร ประนัดสุดจำ, **แนวคิดและบทบาททางการเมืองของนายจำลอง ดาวเรือง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดมหาสารคาม ในช่วงปี พ.ศ. 2480-2492 (2542)**; อภิสิทธิ์ กิจเจริญสิน, **แนวคิดและบทบาททางการเมืองของนายเตียง ศิริขันธ์ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดสกลนคร พ.ศ. 2480-2495**

(2542) และคารารัตน์ เมตตาริกานนท์, การรวมกลุ่มทางการเมืองของ “ส.ส.อีสาน” พ.ศ. 2476-2494 (2543) เป็นต้น แต่วิทยานิพนธ์เกี่ยวกับผู้นำทางการเมืองอีสานเหล่านี้ ก็ยังไม่ได้ให้คำอธิบายถึงบทบาทของขบวนการต่อสู้เพื่อเอกราชลาวมากนัก

ส่วนงานวิจัยภาษาอังกฤษทางด้านประวัติศาสตร์ลาว เช่น Manich Jumsai, *History of Laos* (1971), Arthur J. Dommen, *Laos Keystone of Indochina* (1971), Geoffrey C. Gunn, *Political Struggles in Laos (1930-1954)* (1988), Martin Stuart-Fox, *A History of Laos* (1997), Søren Ivarsson, *Bringing Laos Into Existence: Laos between Indochina and Siam, 1860-1945* (1999) เป็นต้น งานเหล่านี้เน้นการศึกษาประวัติศาสตร์ของลาว จึงไม่ค่อยได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับขบวนการต่อสู้เพื่อเอกราชลาว และส่วนใหญ่จะใช้เอกสารชั้นต้นที่เป็นภาษาฝรั่งเศสหรือภาษาอังกฤษ ส่วนการศึกษาในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จะเป็นการศึกษาในช่วงที่ไทยต้องเผชิญกับสถานการณ์สำคัญๆ ของโลก เช่น ภาวะสงครามโลกครั้งที่สอง และภาวะสงครามเย็น รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองภายในของไทยเอง เพื่อให้เข้าใจถึงบทบาทของรัฐบาลและผู้นำทางการเมืองไทยต่อขบวนการต่อสู้เพื่อเอกราชลาว ระหว่าง พ.ศ. 2483-2492 โดยใช้ข้อมูลที่เป็นเอกสารชั้นต้นของไทย จากกองจดหมายเหตุแห่งชาติ และกองบรรณสาร กระทรวงต่างประเทศ ประกอบกับหลักฐานประเภทบันทึกของคนไทยและคนลาวที่มีส่วนร่วมในเหตุการณ์ รวมทั้งงานวิจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาบทบาทของรัฐบาลและผู้นำทางการเมืองไทย ที่มีต่อขบวนการต่อสู้เพื่อเอกราชลาวสมัยใหม่ คือ คณะกู้อิสรภาพลาว ขบวนการเสรีลาว และขบวนการลาวอิสระ ตั้งแต่ พ.ศ. 2483-2492
2. วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของบทบาทดังกล่าว ในบริบททางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ทั้งภายในและภายนอกของไทย

สมมุติฐาน

1. เมื่อเกิดกรณีพิพาทเกี่ยวกับเรื่องดินแดนระหว่างไทยกับฝรั่งเศส จนนำไปสู่สงครามอินโดจีน พ.ศ. 2483-2484 รัฐบาลไทยต้องพยายามสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับขบวนการต่อสู้เพื่อเอกราชลาว ทั้งด้วยเหตุผลทางอุดมการณ์ชาตินิยมไทยในขณะนั้น และโดยเฉพาะอย่างยิ่งจากการที่ไทยต้องพยายามรักษาดินแดนทางฝั่งตะวันตกของแม่น้ำโขงที่ถูกคุกคามจากฝรั่งเศส
2. เมื่อมาถึงสมัยจอมพล ป. พิบูลสงครามเป็นนายกรัฐมนตรีครั้งที่สอง (พ.ศ. 2491-2500) อันเป็นช่วงสงครามเย็น บทบาทของไทยเปลี่ยนแปลงไป เป็นไม่ต้องการให้ความช่วยเหลือใดๆ แก่

ขบวนการต่อสู้เพื่อเอกราชลาวอีก เนื่องจากปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองภายในของไทย และ เพราะไทยไม่ต้องการขัดแย้งกับสหรัฐอเมริกาที่สนับสนุนฝรั่งเศส และต่อต้านการคุกคามของ คอมมิวนิสต์ในเอเชีย

ขอบเขตของการวิจัย

ศึกษาเรื่องบทบาทของรัฐบาลและผู้นำทางการเมืองไทย ที่มีต่อขบวนการต่อสู้เพื่อเอกราช ลาวในช่วง พ.ศ. 2483-2492 คือ คณะกู้อิสรภาพลาว ขบวนการเสรีลาว และขบวนการลาวอิสระ เพื่อศึกษาว่าไทยมีบทบาทและมีเหตุผลเบื้องหลังอย่างไรบ้างในการให้ความช่วยเหลือขบวนการ เหล่านี้ โดยจะทำการศึกษาตั้งแต่เริ่มเกิดคณะกู้อิสรภาพลาว ในช่วง พ.ศ. 2483 ถึงการสลายตัวของ รัฐบาลลาวอิสระในปี พ.ศ. 2492

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างบริบททางการเมืองภายในและภายนอกของไทย กับบทบาทที่ รัฐบาลและผู้นำทางการเมืองไทยมีต่อขบวนการต่อสู้เพื่อเอกราชในอาณานิคมใกล้เคียงยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งขบวนการต่อสู้เพื่อเอกราชลาว
2. เป็นการเปิดประเด็นใหม่ ซึ่งทำให้การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับลาว มีความ กว้างขวางและลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น

คำจำกัดความของคำที่ใช้ในงานวิจัย

บทบาทของรัฐบาล หมายความว่า ทั้งบทบาทของรัฐบาลโดยรวม และบทบาทเฉพาะของ บุคคลที่เกี่ยวข้องบางคนซึ่งถือเป็นตัวแทนของรัฐบาล บทบาทของรัฐบาลโดยรวม แสดงออกทาง นโยบายรัฐบาลทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ การปฏิบัติงาน และคำสั่งต่างๆ ซึ่งเกี่ยวข้องกับ เรื่องที่ศึกษา ส่วนบทบาทรายบุคคลในรัฐบาล ได้แก่ บทบาทของนายกรัฐมนตรีซึ่งเป็นผู้ นำของประเทศ บุคคลในคณะรัฐมนตรี ข้าราชการ และเจ้าหน้าที่รัฐบาลบางคนที่เกี่ยวข้อง การศึกษา บทบาทของรัฐบาลไทยในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ตรงกับรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม (ครั้งที่ 1 พ.ศ. 2481-2487, ครั้งที่ 2 พ.ศ. 2491-2500) นายควง อภัยวงศ์ นายทวี บุณยเกตุ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช (ช่วง พ.ศ. 2487-2489) นายปรีดี พนมยงค์ และพล.ร.ต.ถวัลย์ ธำรงนาวาสวัสดิ์ (พ.ศ. 2489-2490)

บทบาทของผู้นำทางการเมืองไทย หมายถึงบทบาทของกลุ่มคนหรือเฉพาะตัวบุคคล ที่ไม่ได้ อยู่ร่วมในคณะรัฐบาล หรือเป็นตัวแทนของรัฐบาลไทยในทางใดทางหนึ่ง ในช่วงเวลาที่มีส่วน เกี่ยวข้อง หรือมีบทบาททางการเมือง ซึ่งเป็นเรื่องหลักของการศึกษาในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เช่น บทบาท ของนายปรีดี พนมยงค์ และกลุ่มสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอีสาน (ผู้นำของกลุ่มนี้ได้แก่

นายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ นายเตียง ศิริขันธ์ นายถวิล อุดล และนายจำลอง ดาวเรือง) ที่มีบทบาทสำคัญในขบวนการเสรีไทยและการช่วยเหลือขบวนการต่อสู้เพื่อเอกราชลาว ในช่วง พ.ศ. 2483-2488 โดยไม่ได้ดำรงตำแหน่งใดๆ ในคณะรัฐบาล เป็นต้น

ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ การสะกดชื่อของคนลาวและสถานที่ต่างๆ ในดินแดนลาวเป็นภาษาไทย จะยึดตามรูปแบบการถอดชื่อจากภาษาลาวเป็นภาษาไทย ที่ปรากฏในเอกสารชั้นต้นของไทยเป็นหลัก หากเป็นชื่อหรือคำที่ไม่ปรากฏในเอกสารชั้นต้นของไทยมาก่อน จะยึดตามเอกสารที่ได้รับการแปลจากภาษาลาวมาเป็นภาษาไทยโดยตรง

